

Hanencursus bevordert wisselwerking tussen ouders en kind

Een interview door Elizabeth Stilma

De mogelijkheden ontdekken van een kind met een verstandelijke beperking, is voor de ouders vaak moeilijk. Ook kunnen ouders problemen hebben met de acceptatie van een kind met een ontwikkelingsstoornis. MEE Amstel en Zaan probeert een helpende hand te bieden en de communicatie tussen ouders en kind te verbeteren door de Hanen Oudercursus. Een methode die in Canada is ontstaan.

De interactie tussen ouder en kind is van essentieel belang voor de communicatieve ontwikkeling van ieder kind, maar in het bijzonder voor een kind met een taalontwikkelingsstoornis. 'In de Hanencursus leren ouders herkennen welke signalen hun kind geeft en ontvangt', vertelt cursusleider Pieter Daansen

van MEE. 'Zij moeten zich bewust worden van de handelingen van hun kind, bijvoorbeeld de geluiden die het maakt of waar het kind naar kijkt. Op deze manier kunnen ouders ontdekken of hun kind meer visueel of juist meer auditief is ingesteld. Ook de wijze waarop ouders op het kind reageren wordt bekeken.' De cursus bestaat uit zeven bijeenkomsten en vier huisbezoeken, waarin video-opnames worden gemaakt. Deze worden vervolgens besproken in de cursus.

De ouders die de cursus bezoeken worden daar veelal op geattendeerd door de behandelende logopedist van hun kind. Zoals logopediste Wopke van Akkeren, die er naar streeft om de ouders zoveel mogelijk bij de behandeling van hun kind te betrekken en hen daarom vaak uitnodigt in haar Amsterdamse praktijk. 'Ik heb een voorbeeldfunctie voor de ouders. Zij moeten begrijpen wat ik probeer te doen met het kind om het vervolgens zelf in de praktijk te brengen. Tijdens de behandeling geef ik constant uitleg over wat ik doe en waarom ik het zo doe.' Het volgen van de Hanencursus voor ouders komt vaak ten goede aan de behandeling van een kind met een ontwikkelingsstoornis. 'De ouders worden bewust gemaakt van de manier waarop ze met hun kind communiceren.'

Observerend behandelen

In eerste instantie is Van Akkeren, die als zelfstandig pre-logopediste werkt, voornamelijk bezig met observeren en volgen van zowel het kind als de ouders. 'Ik kijk hoe het kind contact

Cursusleider Daansen op huisbezoek.

maakt met zijn omgeving, hoe het zich duidelijk maakt, wat het van de talige omgeving lijkt te begrijpen. Ook kijk ik naar het spelniveau van het kind, hoe de mondmotoriek is en de communicatieve interactie tussen ouder en kind. Vaak is het alleen de moeder die naar de behandeling komt, maar ik vraag zoveel mogelijk door over de vader en eventuele andere kinderen, zodat ik een goed beeld krijg van de thuissituatie'. Observatie blijft ook in tweede instantie als een rode draad door de behandeling lopen. Van Akkeren koppelt oefeningen en adviezen aan hetgeen zij ziet en draagt deze over aan de ouders. 'Ik merkte bij een moeder die met haar kind een boekje aan het lezen was, dat zij helemaal geen contact had met het kind. Door het boekje dicht naast haar eigen ogen te houden en daarbij ook steeds naar het kind te kijken, kregen ze weer meer contact tijdens het lezen. Het kind toonde daardoor meer interesse in het boekje en begon woordjes te imiteren.'

Als Van Akkeren merkt dat de communicatie tussen ouder en kind niet optimaal is, adviseert zij deelname aan de Hanen cursus van MEE. 'Het komt voor dat ouders zich niet kunnen aanpassen aan het niveau van het kind of ze herkennen de signalen niet. Dan kan een cursus helpen.' Het voordeel van een cursus is ook dat de vaders meedoen. 'Bij het woord therapie haken mannen vaak af. Als het om een cursus gaat, dan komen de mannen wel mee. Ook de kracht van de groep blijkt te werken, omdat er

meer mensen zijn die hetzelfde probleem hebben en omdat kijker naar de communicatie tussen een ander kind en zijn ouders minder bedreigend is en veel ideeën kan opleveren.'

Vruchtbare samenwerking

Een goed voorbeeld van de vruchtbare samenwerking tussen MEE en de logopediste, is Bas. Bas was zes jaar oud toen hij bij Van Akkeren werd aangemeld, vanwege het stagneren van de behandeling bij een andere logopediste. Bas heeft een autistische stoornis en zijn ouders zaten nog volop in het acceptatieproces. 'Ouders denken vaak dat als hun kind de basisvaardigheden van eten, drinken, lopen en praten onder de knie krijgt, het niet meer autistisch is. Dan komt het allemaal wel goed. Ook de ouders van Bas vroegen mij of ik hem wilde leren praten. Het jongetje was heel druk, fladderde door de kamer en sloot zich heel erg af, maakte slecht oogcontact en ging nauwelijks in op verbale uitingen van anderen. De moeder had een fixatie op het spreken en wilde Bas beslist niet naar een kinderdagcentrum voor kinderen met een verstandelijke beperking brengen.' Naast de individuele behandeling, raadde Van Akkeren de Hanen oudercursus aan. Hierdoor zouden de ouders meer inzicht in het communicatieve gedrag van zichzelf en Bas kunnen krijgen. Hoe konden ze beter aansluiten bij zijn communicatiepogingen en hoe konden zij hem helpen een stapje verder te komen in de communicatieve ontwikkeling?

Daansen weet zeker dat de cursus ouders en kind veel oplevert aan communicatie, maar hoeveel het bijdraagt aan de ontwikkeling van het kind is niet precies aan te geven. 'Het is moeilijk om precies aan te geven of de ontwikkeling van het kind erop vooruitgaat door de cursus, maar in Bas zijn geval is het duidelijk dat de interactie tussen Bas en zijn ouders er sterk door is verbeterd.' Eerst werden er bij het gezin thuis video-opnames gemaakt door de cursusleider, die dan in de bijeenkomsten werden besproken. 'De ouders leerden de initiatieven van Bas

OP DEZE MANIER KUNNEN OUDERS ONTDEKKEN OF HUN KIND MEER VISUEEL OF JUIST MEER AUDITIEF IS INGESTELD

herkennen, zoals het initiatief tot spel en contact met de omgeving. Zij werden zich ook bewuster van hoe zij reageerden op Bas en gaven hem meer ruimte om zichzelf te zijn. Bas veranderde van een heel druk kind voor de cursus in een veel rustiger kind na de cursus. Zijn moeder had meer begrip voor hem, wachtte af wat hij deed en sprak het kind ook op zijn niveau aan. Hierdoor hoefde Bas niet zo hard meer te werken om al de prikkels buiten te houden.'

Een ander voorbeeld is Maaïke. Maaïke is twee jaar oud en heeft het syndroom van Down. Ze had eet- en drinkproblemen toen ze bij Van Akkeren kwam. Verder was ze visueel en fysiek heel communicatief, maar haar ouders waren juist heel verbaal ingesteld en communiceerden ver boven haar niveau. 'De moeder maakte hele moeilijke zinnen. Maaïke gaf aan dat ze contact wilde door een woordje te zeggen, maar de moeder probeerde dan gelijk om haar een hele zin te laten maken. Dat was teveel voor Maaïke, dus die haakte elke keer af. De vader van Maaïke daarentegen was heel erg stil, bijna verkrampd en kon moeilijk met zijn dochter omgaan. 'In de individuele behandeling komen deze aspecten allemaal wel aan de orde, maar de kracht van de groep en de video is zoveel groter dan de woorden van een logopediste'. Van Akkeren stimuleerde hen de Hanen Ouder cursus te gaan volgen.

De ouders van Maaïke leerden veel door de video-opnames, waarin zij met hun eigen gedrag naar Maaïke toe werden geconfronteerd. Daansen: 'De ouders begrepen uiteindelijk dat communiceren meer is dan alleen praten. Ze raakten visueel ingesteld en begonnen de gebaren, die al bij de logopediste aan bod waren gekomen, veel intensiever te gebruiken.

Ook probeerden ze op Maaïkes niveau te communiceren. Nu kunnen ze samen lachen om een woordje dat Maaïke zegt, ze herhalen het en gaan er niet direct een ander woord aan toevoegen.'

Volgens Van Akkeren is het een wisselwerking tussen de ouders en het kind. 'Natuurlijk moet je het kind stimuleren als ouder, maar wel op het niveau van het kind. Samen plezier maken om gekke geluiden en de mogelijkheid krijgen om de ouders na te doen, verhoogt het plezier om met elkaar te communiceren. De machtsstrijd tussen de ouders en het kind over wie wat bepaalt, wordt opgeheven door samen te genieten van een activiteit.'

Samenvatting

De interactie tussen ouder en kind is van essentieel belang voor de communicatieve ontwikkeling van ieder kind, maar in het bijzonder voor een kind met een ontwikkelingsstoornis. MEE Amstel en Zaan probeert een helpende hand te bieden en de communicatie tussen ouders en kind te verbeteren door de Hanen Ouder cursus. De cursus is bedoeld voor ouders van kinderen met een ontwikkelingsachterstand in de leeftijd van één tot zes jaar. Deze kinderen hebben daarnaast een taalachterstand of een taalontwikkelingsstoornis. Dat wil zeggen een taalniveau van nul tot drie woordzinnen. De ouders die de cursus bezoeken, worden veelal door de behandelende logopedist van hun kind op de cursus geattendeerd.

Summary

Interaction between parent and child is very important for the language development of every child, but even more for a child with a development disorder. MEE Amstel en Zaan tries to improve the communication between parents and children through the Hanen course for parents. The course is especially for parents with children aged one to six, with a learning disability. These children are also slow in language development or have a language development disorder. This means they produce 0 – 3 word sentences. Most parents who attend the course have been informed about it by the speechtherapist of their child.

Keywords

Hanen course, language development disorder

Geïnterviewden

- Wopke van Akkeren is logopediste, SI therapeute en NDT-Mueller therapeute. Als zelfstandig logopediste werkt ze in haar eigen praktijk en in een maatschap in Amsterdam. Zij heeft zich gespecialiseerd in het behandelen van kinderen met eet- en drinkproblemen en kinderen met een ernstige (communicatieve-) ontwikkelingsstoornis. Regelmatig verwijst zij ouders door naar MEE, bijvoorbeeld voor het volgen van een cursus, het bijwonen van oudercontactgroepen, advisering omtrent plaatsing op scholen of dagverblijven of voor ondersteuning bij de opvoeding.
- Pieter Daansen heeft zestien jaar gewerkt als groepsleider binnen gezinsvervangende tehuizen en dagverblijven voor mensen met een verstandelijke handicap. Daarna deed hij

binnen MEE dertien jaar ervaring op als pedagogisch hulpverlener, werkbegeleider, consulente, teamcoach en groepswerker. De laatste vier jaar is hij cursusleider van de Hanen Oudercursus. Zijn aandachtsgebied is autisme.

- Elizabeth Stilma is staffunctionaris Communicatie bij MEE Amstel en Zaan.

Correspondentie

Informatie: MEE Amstel en Zaan, Vlaardingenlaan 1, 1059 GL Amsterdam. Telefoon (020) 512 72 72, e-mail communicatie@meeaz.nl.

Achtergrond Hanencursus

De Hanen Oudercursus is een cursus voor ouders van kinderen met een ontwikkelingsachterstand in de leeftijd van 1 tot 6 jaar, die daarnaast een taalachterstand of een taalontwikkelingsstoornis hebben. Dat wil zeggen een taalniveau van 0 tot 3 woordzinnen.

Het is een cursus om contact tussen ouders en kinderen te krijgen of om het contact te verbeteren. Ouders krijgen hierbij handvatten voor het dagelijks leven. Bij een beter contact tussen ouders en kind wordt bovendien de taalontwikkeling van het kind gestimuleerd.

De cursus bestaat uit een combinatie van groepsbijeenkomsten en huisbezoeken. Het gebruik van videomateriaal staat centraal. Tijdens de groepsbijeenkomsten worden communicatieprincipes (VAT methode) uitgelegd en geoefend.

VAT methode

De Hanen-methode gaat uit van drie principes: Volgen, Aansluiten en Toevoegen. Deze principes worden in de Hanencursus gebruikt om ouders en kinderen beter met elkaar te leren communiceren. In de cursus leren ouders te kijken naar wat hun kind wil en het de kans te geven om zelf initiatief te nemen in spel. De ouders volgen het kind door te kijken waar zijn interesse ligt. Ze constateren bijvoorbeeld dat hun kind graag met blokjes speelt. Vervolgens benoemen de ouders wat het kind doet, bijvoorbeeld 'Jij bouwt met blokjes'. Dit heet aansluiten bij de belevingswereld van het kind. Het kind weet dan dat de ouders hem begrijpen. Door het ontstane contact en aandacht met en voor het kind, staat hij meer open voor nieuwe wendingen in een spel of activiteit. De ouders kunnen nieuwe elementen in het spel gaan toevoegen, bijvoorbeeld de kleur van de blokjes benoemen. Op deze manier ontwikkelt het kind zich beter in zijn eigen spel en zijn eigen niveau.

Waar en wanneer?

De Hanen Oudercursus bestaat uit zeven bijeenkomsten en

drie huisbezoeken. Een consultant van MEE en een logopediste (Annemarieke Melman, zie ook www.archimedes.nl) geven de cursus. Na aanmelding volgt eerst een intakegesprek om te kijken of de vragen bij de cursus aansluiten. De kosten bedragen € 25,-.

MEE Amstel en Zaan

MEE Amstel en Zaan geeft informatie en advies aan mensen met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke handicap, mensen met een chronische ziekte of een functiebeperking. Voor vragen op alle leefgebieden zoals onderwijs, opvoeding, dagopvang, persoonlijke problemen, wonen, werken, sociale voorzieningen, inkomen, vervoer en vrije tijd kunnen mensen bij MEE terecht. Ook ouders, partners, verwanten en medewerkers van andere organisaties zijn welkom bij MEE. Zij werkt nauw maar onafhankelijk samen met andere instellingen en zorgaanbieders zoals logopedisten. Voor meer